

Булеца С.Б.,к.ю.н., доцент, ДВНЗ «Ужгородський
національний університет», м.Ужгород, Україна**ДО ПИТАННЯ ПРО КОМПЕНСАЦІЮ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ**

Тези виступу на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Концептуальні засади розвитку охороноздоровчого права та законодавства України про охорону здоров'я», м.Київ, Академія адвокатури України, 14 березня 2013 року

Разом з відшкодуванням збитків цивільне законодавство передбачає також можливість вимагати компенсації моральної шкоди у випадках, передбачених законом (ст.ст. 23, 1167, 1168 ЦКУ). При встановленні факту моральної шкоди треба керуватися загальнолюдськими критеріями, які полягають у зовнішньому та внутрішньому сприйманні пацієнтом завданої моральної шкоди.

Неналежне надання медичної послуги окрім прямої шкоди життю і здоров'ю приводить до фізичних і психічних страждань, що виражаються в приниженні гідності особи, посяганні на честь, гідність і ділову репутацію людини, тобто до моральної шкоди. Розглянемо дане твердження на прикладі: грубість по відношенню до пацієнта, приниження його гідності, спричинення йому болю, страждань, коли їх можна уникнути, є моральною шкодою, яка підлягає компенсації, оскільки порушує законні права пацієнта. Разом з відшкодуванням шкоди, що заподіяна здоров'ю, яка привела до втрати працездатності, (наприклад із-за укорочення кінцівки після неналежного лікування перелому кінцівки, пацієнт має право вимагати відшкодувати і моральну шкоду). І те, і інше найчастіше відшкодовується певною сумою, яка визначається судом. Причому, якщо відшкодування шкоди життю або здоров'ю базується на об'єктивних даних, то компенсація моральної шкоди оцінюється доволіно потерпілим і судом з врахуванням розумності і реальних можливостей заподіювача шкоди [1]. Моральна шкода може бути спричинена у зв'язку з втратою близької людини, розголошенням лікарської таємниці, захворюванням, що виникло в результаті душевного страждання. Розміри її залежать від ступеня вини правопорушника і інших обставин, а також від характеру заподіяних фізичних і душевних страждань, але не завжди залежать від розмірів матеріальної шкоди. Крім наявності шкоди для доказу відповідальності за завдання моральної шкоди необхідно встановити

причинний зв'язок між правопорушенням і виникненням шкоди. Компенсація може призначатися не тільки за наявності вини порушника, але і при випадковому заподіянні шкоди якщо це передбачено законом. У позовній заяві можна вказати таку суму відшкодування, яка, на думку позивача, є справедливою, але суд, визначаючи належну до виплати суму, крім цього керується ще і такими міркуваннями, як характер і глибина заподіяних потерпілому душевних і фізичних страждань, враховує індивідуальні особливості потерпілого, його матеріальне положення, а також фактичні обставини справи. Критерієм при визначенні судом розміру компенсації моральної шкоди є принцип розумності, реальності і справедливості.

Необхідно зазначити, що в Угорщині замість поняття морального відшкодування з прийняттям нового Цивільного кодексу Угорщини, який вступить в дію з 15 березня 2014 року ввели поняття плата за образу («*sérelemdij*») [2]. Новизна введення даного інституту, полягає в тому, що і в тому випадку можна вимагати плату, якщо потерпілий не може довести заподіяну йому шкоду, на відміну від компенсації моральної шкоди. Наприклад, незаконно використовували дані про особу, без дозволу опублікували фотографії, не потрібно доводити ні завдання збиток, ні настання шкоди, лише просити відшкодування за образу, розмір якого з врахуванням всіх обставин справи буде вирішувати суд. Дане право не можна передавати та воно не успадковується і поряд з ним можна вимагати компенсацію майнової шкоди.

Судова практика Угорщини по сьогоднішній день наполягає на тому, що для отримання відшкодування моральної шкоди, крім поширення недостовірної інформації потрібно щоб настали наслідки, наприклад в разі опублікування недостовірної інформації в ЗМІ, наслідком є звільнення особи з роботи. Відшкодування майнової шкоди, наприклад

витрати лікарні, втрачені доходи легко доводяться, однак доведення моральної шкоди тягне багато невизначеності, які пов'язані з тим, що потерпілий змушений доводити, які незручності, наслідки були йому завдані внаслідок заподіяння моральної шкоди, але не завжди моральна шкода тягне за собою конкретні наслідки, які вимірюються грошима, однак в майбутньому вони можуть вплинути на кар'єрний ріст, душевне самопочуття тощо.

Таким чином, цей інститут «плати за образу» запозичене з Німецького Уложення, в параграфі 847

якого зазначається, що у випадку тілесного пошкодження, пошкодження здоров'я, позбавлення свободи або порушення жіночої честі цивільний суд може назначити деяку справедливую винагороду за немайнову шкоду. І це правильно, бо при компенсації моральної шкоди доводити склад павопорушення досить складно, а право повинне брати немайнові інтереси під захист, а цивільне право не може ухилитися від участі в цьому захисті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Постанова Верховного Суду від 31.03.1995 № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0004700-95>

2. Új polgári törvénykönyv 2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parlament.hu/irom39/07971/07971.pdf>